1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ: ПРОЦЕДУРА ТА ПОРЯДОК ДІЙ ПОЗИВАЧА (ОДНОГО З БАТЬКІВ)[1]

Анотація. Практичний порадник редакції журналу описує, як має діяти в суді той із батьків, хто прагне, щоб дитина після розірвання шлюбу чи роздільного проживання залишилася з ним. Матеріал спирається на Сімейний кодекс України (ст. 19, 157–161, 171), Цивільний процесуальний кодекс України (ст. 13, 45, 76, 102, 106, 175, 177, 210, 232), Закон України «Про судовий збір», Конвенцію про права дитини, Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей (2010), та постанови Верховного Суду 2018–2021 рр. Окреслено обставини, які позивачеві належить доводити: відповідальне виконання батьківських обов'язків, стан здоров'я батьків і дитини, матеріальне становище, житлові умови, сімейний стан, сталість соціальних зв'язків, психологічний стан і місце навчання дитини. Наведено правила підсудності, розмір судового збору (0,4 прожиткового мінімуму, тобто 908 грн станом на 01.01.2021), орієнтовний перелік додатків до позову, строки розгляду справи, підстави залишення позову без руху та його повернення, порядок апеляційного оскарження. З огляду на постанову ВС у справі № 370/408/19 пояснено, що паралельне оскарження рішення органу опіки та піклування поряд зі спором про місце проживання є штучним подвоєнням процесу. Згадано й позасудовий шлях: нотаріально посвідчений договір батьків за ч. 4 ст. 157 СК України. Основну увагу приділено трьом напрямам залучення атестованого Мін'юстом судового експерта-психолога: забезпеченню позову через зустрічі дитини з одним із батьків у присутності психолога (постанова ВС у справі № 344/16653/16-ц), судово-психологічній експертизі щодо малолітніх і неповнолітніх з орієнтовними питаннями експертові, опитуванню дитини в суді. Постанови ВС у справах № 712/11527/17 і № 377/128/18 показують, чому суди відхиляють висновок психолога, складений без вивчення матеріалів справи, без спілкування з дитиною та обома батьками або фахівцем без підтвердженого досвіду в дитячій психології. Порадник корисний адвокатам, суддям, судовим експертам і сторонам сімейних спорів.

Ключові слова: визначення місця проживання дитини, позовна заява, судовий збір, цивільне судочинство, найкращі інтереси дитини, орган опіки та піклування, судово-психологічна експертиза, судовий експерт-психолог, опитування дитини в суді, забезпечення позову, правові позиції Верховного Суду, договір батьків.

Determining a Child's Place of Residence in Court: Procedure and Steps for the Claimant Parent

Abstract. This practical guide, prepared by the editorial board, explains how a separated parent who wants the child to live with him or her should proceed in a civil court. It draws on the Family Code and the Civil Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine on Court Fees, the UN Convention on the Rights of the Child, the Council of Europe Guidelines on child-friendly justice (2010) and Supreme Court rulings of 2018–2021. The guide lists the circumstances the claimant must prove: responsible performance of parental duties, the health of parents and child, financial and housing conditions, family status, stable social ties, the child's psychological state and schooling. Procedural issues include jurisdiction, the court fee (UAH 908 as of 1 January 2021), a model list of annexes, time limits, grounds

for leaving a claim without progress or returning it, and appeal deadlines. Relying on case No. 370/408/19, the authors treat a separate challenge to a guardianship authority decision, pursued alongside the residence dispute, as an artificial duplication of proceedings, and they mention a notarised parental agreement under Article 157(4) of the Family Code as an out-of-court option. The core of the paper describes three ways of involving a forensic psychologist certified by the Ministry of Justice of Ukraine: supervised parent–child meetings as an interim measure, a forensic psychological examination of a minor with model questions for the expert, and hearing the child in court. Supreme Court case law shows why courts reject psychologists' reports drafted without studying the case file, without contact with the child and both parents, or by persons lacking proven experience in child psychology. The guide is addressed to lawyers, judges, forensic experts and parties to family disputes.

Keywords: child's place of residence, statement of claim, court fee, civil procedure, best interests of the child, guardianship authority, forensic psychological examination, forensic psychologist, hearing of the child, interim measures, Supreme Court case law, parental agreement.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 23.10.2021.*

Повний текст

Обставини, які потрібно доводити в суді з метою позитивного для Позивача вирішення даного спору:

1) відповідальне ставлення до своїх батьківських обов’язків

2) стан здоров’я як батьків, так і дитини

3) матеріальне становище батьків

4) можливість забезпечення належних житлових умов

5) сімейний стан батьків

6) сталість соціальних зв‘язків дитини, її психологічний стан, місце навчання

7) інші обставини(шкідливі звички, графіки роботи, професія і т.д.)

Позовна заява про визначення місця проживання дитини подається в порядку цивільного судочинства до районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів за зареєстрованим місцем проживання чи місцем перебування Відповідача.

Порядок та підстави для сплати судового збору регулюються Законом України «Про судовий збір». Судовий збір за подання позовної заяви немайнового характеру становить 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (підпункт 2 пункту 1 частини другої статті 4 gov.ua/laws/show/3674-17 Закону України «Про судовий збір»). Станом на 01.01.2021 розмір судового збору складає 908 грн.

Перелік та зразки необхідних документів, які подаються до суду:

1) Позовна заява

2) Копія свідоцтва про розірвання шлюбу.

3) Копія паспорта позивача.

4) Копії рішення суду про розлучення.

5) Характеристика з місця роботи позивача та її дві копії.

6) Характеристика з місця проживання позивача та її дві копії.

7) Довідка з місця проживання позивача та її дві копії.

8) Дві копії декларації про дохід позивача.

9) Довідка ЦМЛ про стан здоров'я позивача та її дві копії.

10) Акт обстеження матеріально-побутових умов проживання позивача та дві його копії.

11) Дві копії свідоцтва про державну реєстрацію ФОП.

12) Акт санітарно-епідеміологічного обстеження квартири позивача та дві його копії.

13) Епікриз (ПІБ дитини).

14) Квитанції про сплату судового збору.

Сформований пакет документів, тобто позовна заява з додатками (а також копія позовної заяви з додатками для відповідача по справі та інших осіб, які беруть участь у справі) подається до канцелярії суду. Позовну заяву можна також направити поштою – цінним листом, обов'язково з описом документів, які надсилаються та поштовим повідомленням.

Зразок позовної заяви. Файл:

Строки розгляду питання. Відповідно до статті 210 Цивільного процесуального кодексу України суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті.

Підстави для відмови. Суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 175 і 177 Цивільного процесуального кодексу України, протягом п'яти днів з дня надходження до суду позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху. В ухвалі про залишення позовної заяви без руху зазначаються недоліки позовної заяви, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати десяти днів з дня вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху. Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави несплати судового збору у встановленому законом розмірі, суд в такій ухвалі повинен зазначити точну суму судового збору, яку необхідно сплатити (доплатити).

Якщо позивач відповідно до ухвали суду у встановлений строк виконає вимоги, визначені статтями 175 і 177 ЦПК України сплатить суму судового збору, позовна заява вважається поданою в день первісного її подання до суду. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, заява вважається неподаною і повертається позивачеві.

Крім цього, заява повертається у випадках, коли:

1) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

2) порушено правила об'єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень статті 188 ЦПК України);

3) до постановлення ухвали про відкриття провадження у справі від позивача надійшла заява про врегулювання спору або заява про відкликання позовної заяви;

4) відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;

5) подана заява про розірвання шлюбу під час вагітності дружини або до досягнення дитиною одного року без дотримання вимог, встановлених СК України;

6) позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

7) до заяви не додано доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору у випадку, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом.

Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи не пізніше п'яти днів з дня її надходження або з дня закінчення строку на усунення недоліків. Про повернення позовної заяви суд постановляє ухвалу. Ухвалу про повернення позовної заяви може бути оскаржено. Копія позовної заяви залишається в суді. У разі скасування ухвали про повернення позовної заяви та направлення справи для продовження розгляду суд не має права повторно повертати позовну заяву. Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню із заявою до суду, якщо перестануть існувати обставини, що стали підставою для повернення заяви.

Порядок оскарження. Особи, які беруть участь у справі, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково. Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів з дня його проголошення. Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції подається протягом п'ятнадцяти днів з дня її проголошення. Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення. Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження: 1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду; 2) на ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

Правова позиція Верховного Суду:

Постанова Верховного Суду від 09.06.2021 по справі №370/408/19. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/97903438

Правова позиція ВС: Одночасна наявність спору про визначення місця проживання дітей та окремої судової справи з оскарження рішення органу опіки та піклування з цього ж питання – є штучним подвоєнням судового процесу. Відповідно до статті 19 СК України, статті 161 СК України та статті 158 СК України - вбачається, що у випадку, якщо мати і батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, законодавством встановлена варіативність вирішення цього питання, тобто батьки можуть його вирішити у судовому порядку або звернутися до відповідного органу опіки і піклування. Якщо хтось із батьків не погоджується із рішенням органу опіки та піклування, він може звернутися для вирішення спору щодо визначення місця проживання дитини до суду. У цьому випадку законодавство не вимагає окремого оскарження рішення органу опіки та піклування, оскільки частиною третьою статті 159 СК України встановлено, що суд може зупинити виконання рішення органу опіки та піклування до вирішення спору.

УВАГА! Укладення договору про визначення місця проживання дитини. Відповідно до ч. 4 ст. 157 СК України батьки мають право укласти договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини. Предметом даного договору є визначення місця проживання та дії з виховання, навчання, догляду за дитиною або поєднаних цих елементів, спрямованих на забезпечення нормального фізичного, духовного та морального розвитку дитини. Договір укладається в письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню. Відсутність нотаріального посвідчення тягнутиме за собою визнання такого договору нікчемним (ч. 1 ст. 220 ЦК України). Разом з тим, на відносини батьків дитини стосовно укладення вищезазначеного договору також будуть розповсюджуватися положення ч. 2 ст. 220 ЦК України, відповідно до якої якщо сторони домовилися щодо усіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна із сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним. У цьому разі наступне нотаріальне посвідчення договору не вимагається.

Сучасні напрями залучення атестованого Міністерством юстиції України судового експерта психолога у справах щодо визначення місця проживання дитини:

1. Забезпечення позову шляхом зустрічей одного з батьків з дитиною у присутності судового експерта психолога. Під час судового розгляду справи щодо місця проживання дитини, інколи для відновлення стосунків одного з батьків з дитиною потрібно організувати зустріч одного з батьків з дитиною в присутності психолога в належному, спеціально організованому місці для спілкування батька з дитиною. Одним з заходів такої організації зустрічі може бути забезпечення позову щодо зустрічей одного з батьків з дитиною в присутності психолога на протязі часу розгляду справи у суді з метою налагодження стосунків дитини з батьком, який з ним не проживає. Атестовані Міністерством юстиції України судові експерти психологи здатні на належному рівні організувати та провести зустріч дитини з одним із батьків за відповідним рішенням суду.

Правові позиції Верховного Суду:

Постанова Верховного Суду від 04 квітня 2018 року по справі № 344/16653/16-ц. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73437928

Правова позиція ВС: Забезпечення позову - це сукупність процесуальних дій, які гарантують реальне виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог. Положеннями статті 152 ЦПК України 2004 року, якою визначено види забезпечення позову, з урахуванням роз'яснень, які містяться в пункті 3 постанови Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 9 «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову» не заборонено допускати й інші його види, але з урахуванням обмежень, зазначених у частині четвертій зазначеної статті. Відповідно до пунктів 1, 2 статті 3 Конвенції про права дитини, ратифікованої Постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 року № 789-XII, всі дії стосовно дітей органів соціального забезпечення, судів, адміністративних чи законодавчих органів повинні бути спрямовані на якнайкраще забезпечення інтересів дитини. Держави-учасниці повинні забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручі до уваги права і обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. Суд встановив, що зустрічі одного з батьків з дитиною в кабінеті та в присутності кваліфікованого професійного психолога безперечно будуть сприяти відновленню та налагодженню емоційних стосунків цього батька із її малолітньою дитиною і ця обставина відповідатиме законним інтересам як одного з батьків, так і дитини, що в свою чергу може усунути загрозу невиконання чи утруднення виконання можливого рішення суду про відібрання дитини, дійшов обґрунтованого висновку про задоволення клопотання батька про забезпечення позову.

2. Призначення судово-психологічної експертизи відносно малолітніх або неповнолітніх дітей згідно з статтею 106 Цивільно-процесуального кодексу України у цивільних справах щодо визначення місця проживання дитини. Проведення судово-психологічної експертизи відносно малолітніх або неповнолітніх у справах щодо визначення місця проживання дитини є необхідним обґрунтуванням забезпечення найкращих інтересів дитини та способом встановлення найліпших психологічних умов її проживання з одним із батьків. Проведення психологічної експертизи атестованим Міністерством юстиції судовим експертом психологом дозволяє отримати висновок експерта, який відповідає критеріям належності та допустимості доказів у цивільній справі та є процесуальним джерелом доказів у суді згідно статей 76, 102 ЦПК України. **Підстава:** розділ VI Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, які затверджені наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року № 53/5 (зі змінами).

Довідково, орієнтовний перелік експертних питань затверджених Міністерством юстиції України, які можуть виноситись на судово-психологічну експертизу відносно малолітніх, неповнолітніх у справах визначення місця проживання дитини:

1. Яким чином сімейна ситуація, індивідуально-психологічні особливості батьків (зазначити, якщо треба, одного чи обох із них), особливості їх виховної поведінки впливають на емоційний стан, психічний розвиток та відчуття благополуччя дитини?

2. Яким чином можуть вплинути умови виховання кожного з батьків на психологічний стан та розвиток дитини?

3. Чи має залежність оцінка сімейної ситуації дитиною від впливу з боку батьків та інших дорослих?

Правові позиції Верховного Суду:

Постанова КЦС Верховного Суду від 23.12.2020 № 712/11527/17 (61-18882св19) - URL:

Правова позиція ВС: Висновок спеціаліста психолога є не належним доказом у справі з причини 1) не урахування психологом фактичних обставин справи, 2) не спілкування психолога з дитиною або одним із батьків, 3) не вивчення матеріалів справи. Висновок спеціаліста психолога за результатами проведення психологічного дослідження у справі визначення місця проживання дитини, який грунтується лише на поясненнях матері, а також окремих письмових документах, наданих лише однією стороною без дослідження матеріалів справи, не спілкування з малолітньою дитиною та батьком дитини, з викладенням лише загальних висновків про зв`язок матері з дитиною певного віку не може бути належним доказом у справі. Також, визначаючи місце проживання дитини з матір`ю, суд відхилив висновок органу опіки та піклування, відповідно до якого визначено, що найкращим інтересам дитини відповідатиме її спільне проживання з батьком та взяв до уваги лише акт обстеження умов проживання матері; проте, судом не враховано, що за зустрічним позовом органом опіки та піклування не складено висновку про доцільність проживання дитини разом з матір`ю, а акт обстеження умов проживання не є за своєю суттю та змістом висновком органу опіки та піклування про визначення місця проживання дитини з одним із батьків.

3. Опитування дитини у суді в присутності судового експерта психолога згідно зі статтями 160, 171 Сімейного кодексу України. Замовлення (залучення) судового експерта психолога потрібно для врахування емоційних, психологічних та поведінкових особливостей дитини під час її опитування в суді та встановлення ефективного психологічного контакту з дитиною для отримання об'єктивної інформації щодо думки дитини в сімейній ситуації. Судові спори, що виникають з сімейних відносин, відносять до справ, які вимагають використання спеціальних психологічних знань в галузі дитячої психології для забезпечення найкращих інтересів дитини у суді. **Підстава:** Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя дружнього до дітей від 17.11.2010 року, Закон України «Про охорону дитинства», Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 585. Крім того, для захисту інтересів малолітніх чи неповнолітніх осіб, суд має право з власної ініціативи збирати докази, що стосуються предмета спору (ст. 13 ЦПК України). Допит малолітніх свідків і, за розсудом суду, неповнолітніх свідків проводиться в присутності не заінтересованих у справі батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників; а також представників органів опіки та піклування, служби у справах дітей (ст. 232 ЦПК України). Відповідно до вимог ст. 45 ЦПК України під час розгляду справи малолітня або неповнолітня особа має право безпосередньо або через пред-

ставника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої думки.

Правові позиції Верховного Суду:

1. Постанова Верховного Суду від 05 вересня 2018 року у справі № 752/22028/16-ц. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/76503075

Правова позиція ВС: Твердження заявника про те, що діти не досягли десятиріч-ного річного віку і не здатні самостійно формулювати свої думки щодо особистого життя, а тому не могли бути допитані судом апеляційної інстанції, є безпідставними з огляду на таке. Відповідно до положень статті 12 Конвенції про права дитини держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що стосуються дитини, при чому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що її стосується, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

2. Постанова Верховного Суду від 18 березня 2019 року справа № 215/4452/16-ц. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/80521632

Правова позиція ВС: Дитина, як у розмові з психологом, так і в судовому засіданні повідомила, що рівнозначно любить як батька, так і матір, але проживати хоче з батьком. Дитина більш прихильно ставиться до батька. Відповідно до статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року (далі - Конвенція) в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. З огляду на викладене, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що проживання дитини з батьком буде відповідати найкращому забезпеченню його інтересів. Відповідач не надала суду переконливих доказів, що проживання сина разом з матір'ю буде найкраще відповідати інтересам дитини. Апеляційним судом вірно встановлено, що проживання сина з батьком відповідає принципу «найкращих інтересів дитини» та є пріоритетним при вирішенні цієї справи.

3. Постанова Верховного Суду від 14 лютого 2019 року у справі № 377/128/18. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/79846507

Правова позиція ВС: Доводи заявника про те, що суд апеляційної інстанції безпідставно не прийняв до уваги та не врахував до кого із батьків дитина має більшу прихильність і не з'ясував думку самої дитини з приводу визначення місця її проживання є безпідставними, оскільки за положеннями зазначеної норми права , місце проживання дитини, яка не досягла 10 років визначається без врахуванні її думки. При цьому, питання про заслуховування думки дитини було предметом оцінки апеляційного суду, який вірно дійшов до висновку, що з урахуванням встановлених судом обставин справи, ситуації, яка склалась у сім'ї та обстановці у якій перебуває дитина, вона не зможе об'єктивно, незале-

жно та вільно висловити свою думку. Також, суд касаційної інстанції підтримав оцінку, яку надав суд апеляційної інстанції висновку практикуючого психолога, а саме апеляційний суд не визнав належним та допустимим доказом висновок психолога, оскільки психодіагностичне обстеження ОСОБА_5 було здійснено психологом без попереднього спілкування з обома батьками дитини, за відсутності у нього інформації з приводу стосунків між батьками після припинення між ними фактичних шлюбних стосунків та повну ізоляцію дитини на протязі майже півтора місяця від спілкування з матір'ю. Результати та висновки такого дослідження викладені на бланку та з печаткою Громадської організації «Чернігівська міська асоціація «Конкордія», яка відповідно до видів її діяльності КВЕД 94.99 не має права та не здійснює такої діяльності як надання психологічної допомоги, проведення психодіагностичного обстеження, в тому числі дітей, про що свідчить витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Не надано суду доказів того, що психолог ОСОБА_8, має право та займається такою практикою, що у нього є відповідний досвід у сфері дитячої психології.

Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджує надання послуг **«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі із застосуванням поліграфа** на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

кандидат психологічних наук, доцент
Назаров Олег Анатолійович

атестований судовий експерт з правом
проведення експертиз за експертною спеціальністю
14.1 “Психологічні дослідження”, поліграфолог

Україна,
02024, Київ,
вул. Магнітогорська, 1б, оф. 304,
E-mail: 2825818819@mail.gov.ua

Тел: +38 (044) 228-76-15
+38 (093) 476-72-60
+38 (098) 011-85-63

Офіційній Інтернет-сайт судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035) - https://expertisekyivua.com/ukr

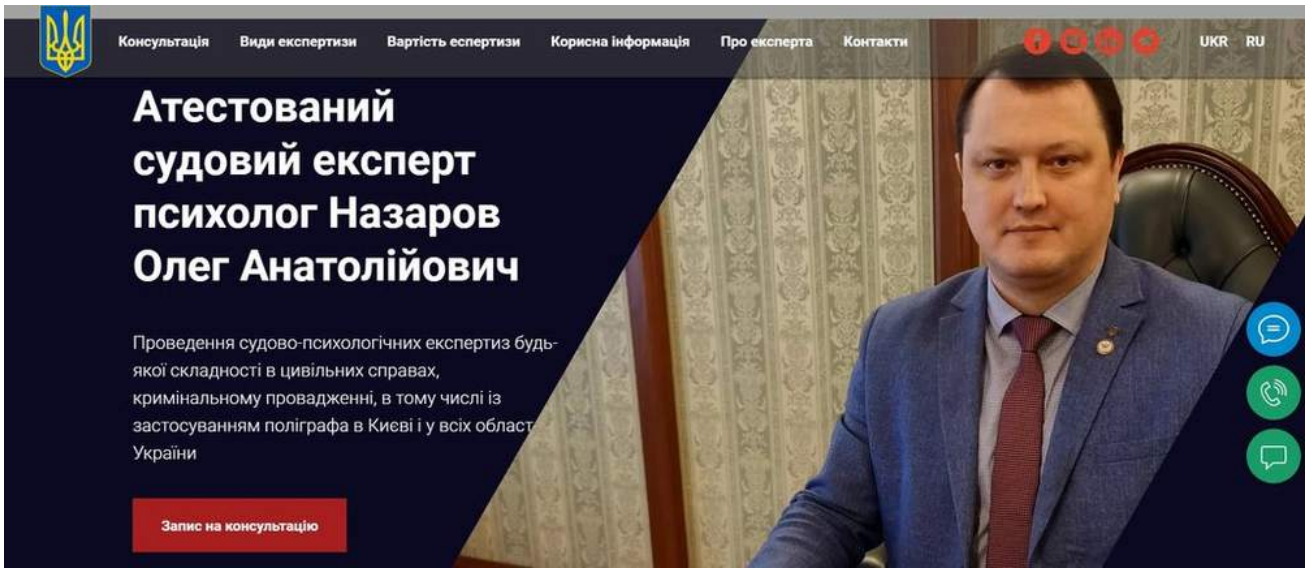

Офіційний Інтернет-сайт тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (EyeDetect, Converus Inc., USA): https://expert-nazarov.com

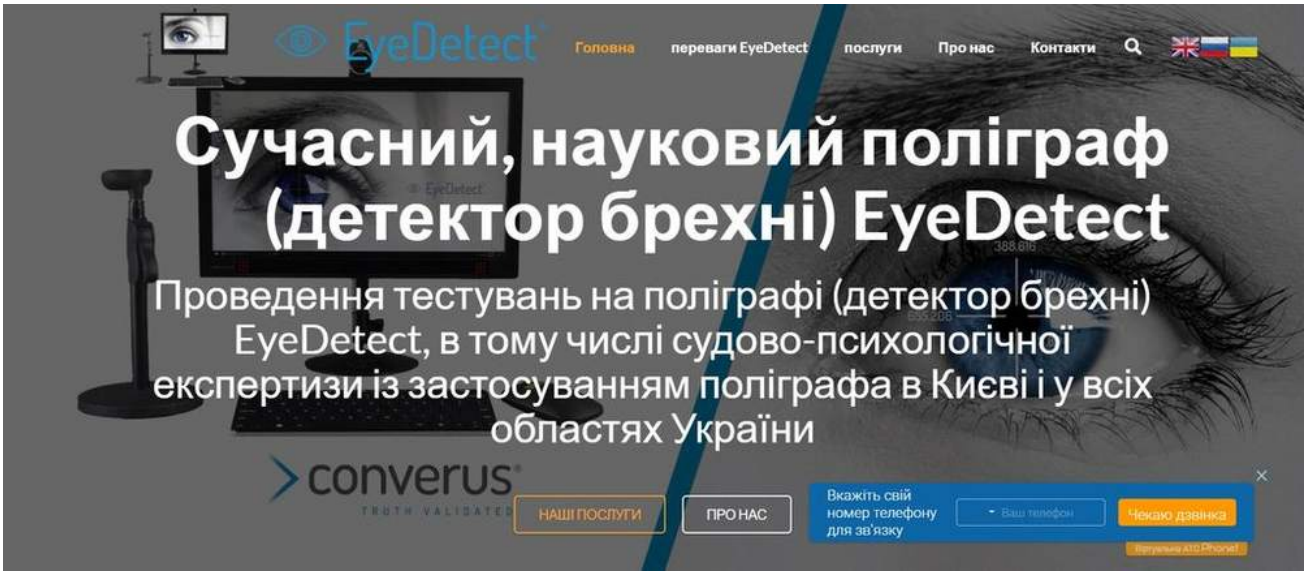

References

1. Vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny u sudovomu poriadku: protsedura ta poriadok dii Pozyvacha (odnoho z batkiv) [Determining a Child's Place of Residence in Court: Procedure and Steps for the Claimant Parent]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 5 (35). URL: https://expertize-journal.org.ua/vyznachennia-mistsia-meshkannia-dytyny/5952-viznachennya-mistsya-prozhivannya-ditini-u-sudovomu-poryadku (onovlena versiia vid 23.10.2021). [in Ukrainian].